



Misschien heeft u deze foto in uw dagblad al gezien. Ik wilde u vragen om dit document van onmenselijkheid nog eens met aandacht te bekijken. Het negermeisje Dorothy Counts, op weg naar de Harding High School wordt bespot en gesard door een blanke massa. Waarom? Omdat zij een negerin is. Alleen om die reden. Het vermeende superioriteitsgevoel van dit blanke tuig weet geen ander middel te vinden om dit te uiten, dan door zich te verlagen. Hij die een gevoel van verantwoordelijkheid heeft voor allen en alles wat in de wereld gebeurt, vbelt zichzelf beledigd in zijn menszijn en hij balt de vuist over zoveel onmenselijkheid en onredelijkheid. Zoals Hitler en zijn bent ieder een schuldgevoel heeft gegeven dat men het zover heeft laten komen, zo geeft dit blanke goedje een diep schaamtegevoel. Trots maar machteloos is dit meisje de overwinnares, de snotjongens lijden de nederlaag. Zij menen flink te zijn, zij zijn medelijdenswaardig.

In New York staat het hoofdkwartier van de organisatie der Verenigde Naties. Deze V.N. hebben een charter de wereld ingezonden waarin mensenrechten zijn geformuleerd, een richtsnoer voor het scheppen van een werkelijke samenleving. Ieder mens, ongeacht zijn ras of maatschappelijke staat heeft het recht het onderwijs te volgen dat hij wil. Wat moet er nog allemaal gebeuren voor dat zover is. Vervloekt zij het superioriteitsgevoel, gebaseerd op een bepaald geloof, ras, maatschappelijke staat of wat dan ook, waar de mens, zelf partij, rechter meent te kunnen zijn.

Onze bewondering en dankbaarheid voor het Vrije Amerika heeft een harde knauw gekregen. Wij wisten het allemaal wel, maar de gebeurtenissen uit het Zuiden geven te denken.

De humanist is geneigd de nadruk te leggen op de gunstige eigenschappen der mensen, daarom is hij, voor de verre toekomst, niet somber gestemd, maar daarmee is Dorothy Counts nu niet gebaat. Ik wilde dat zij en haar lotgenoten wisten dat miljoenen en miljoenen blanken zich schaamden over hun medebanken. Waren wij maar negers.

MENS en Wereld

Het woord als daad

De algemene vergadering van de Verenigde Naties heeft met grote meerderheid een veroordeling uitgesproken over het optreden van Rusland in Hongarije. Met zestig stemmen voor, tien tegen en tien onthoudingen werd een desbetreffend voorstel aanvaard.

Dit is niet een laatste woord van de Verenigde Naties inzake de onderdrukking van Hongarije. Hetzelfde voorstel hield in, dat de voorzitter van de algemene vergadering naar Boedapest en Moskou zal gaan om daar opnieuw de Hongaarse vrijheid ter sprake te brengen namens de Verenigde Naties.

Aan het slot van het debat over het voorstel constateerde de Deense afgevaardigde, die een groot aandeel heeft gehad in de voorbereiding van het rapport over de Hongaarse gebeurtenissen aan de algemene vergadering, dat Rusland en zijn medestanders het gewapend optreden van de Russen in Hongarije niet hadden ontkend en dat zij geen der in het rapport genoemde feiten hadden weerlegd.

Er zullen ongetwijfeld mensen zijn, die zich teleurgesteld blijven voelen. Het mag dan niet het laatste woord zijn van de Verenigde Naties, zullen zij zeggen, het is dan toch maar een woord. De daden zijn uitgebleven en blijven uit. De Hongaren werden en worden door de andere landen der wereld, de vrije landen, in de steek gelaten. Er is reden om te treuren, niet om te juichen.

Hebben deze mensen gelijk? Er is zeker geen reden om te juichen. De onderdrukking in Hongarije gaat haar vreselijke gang. De democratische landen kunnen daaraan niet onmiddellijk een einde maken. Maar het neerslaan van de Hongaarse vrijheidsstrijders door de Russische soldaten is niet het einde van de grote worsteling tussen democratie en dictatuur binnen en buiten Hongarije. Deze wereldomspannende krachtmeting tussen twee elkaar vijandige grondslagen van samenleving blijft ieder ogenblik aan de orde, zowel in de communistische als in de niet-communistische landen der aarde. Daarin is Hongarije een moment, een uiterst belangrijk moment. Tegenover het wapengeweld der

Russen heeft de democratie daar toen geen wapengeweld kunnen stellen. Dat betekende een onmiddellijke overwinning van het dictatoriale geweld, maar het heeft het geloof in de dictatuur schade gedaan. Overal in de wereld hebben communisten hun, dikwijls vele jaren gekoesterde, overtuiging prijs gegeven. De Russische regering was verre van gelukkig met de gang van zaken, want terecht mocht zij vrezen voor een ideologische verzwakking van het communisme, gepaard gaande met een versterking van de vrees voor de Russische wapenen. En zij weet maar al te goed, dat de ideologie van primaire betekenis is.

Vandaar de felle reactie van de Russische regering op het rapport van de Verenigde Naties; vandaar haar poging haar onvermijdelijke veroordeling te doen vallen op een moment, dat de wereld door een andere gebeurtenis in beslag zou worden genomen (uitslag Duitse verkiezingen). Want het is duidelijk, dat die veroordeling door de Verenigde Naties met zo overtuigende meerderheid een hart onder de riem is van alle vrijheidsgezinden in Oost-Europa. De democraten in die landen kunnen weten dat de Verenigde Naties er niet het zwijgen toe doen, dat zij Hongarije niet vergeten zijn, dat zij bereid zijn de wereldopinie wakker te houden en dat zij duidelijk partij hebben gekozen vóór de vrijheid en de democratie en tegen de dictatuur. Dat is een geestelijke steun van geen geringe waarde in een situatie, dat men zich dikwijls in de grootste benauwenis door de rest van de wereld verlaten gelooft.

Wij humanisten zien uit naar een wereld waarin de dictatuur steeds minder kansen krijgt. Voor ons loopt de scheidslijn tussen democratie en dictatuur niet alleen langs de grenzen tussen de communistische en niet-communistische landen, maar bovenal in de geesten der mensen. Zo gezien zijn het rapport van de Verenigde Naties over Hongarije en de veroordeling van het Russische optreden in dat land van betekenis voor de zaak van de democratische vrijheid. B. C.

KRITISCH ALLERLEI

Drie merkwaardige gebeurtenissen: 1. Bij Biak stort een KLM-vliegtuig omlaag. Twee telegrammen over dit ongeluk, die dagbladcorrespondenten naar Nederland willen sturen, mogen pas worden doorgeseind nadat de gouverneur van Ned. Nw. Guinea ze heeft gekeurd; 2. Brielle worstelt met watertekort. Als een journalist daarover aan de burgemeester vragen stelt antwoordt dit gemeentepopperhoofd hem: „Dat gaat je geen rode gieter aan” (hij zei iets dat hierop rijmt, maar een Nederlands journalist zet zóiets niet in zijn krant); 3. Utrecht krijgt van het ministerie van volkshuisvesting enz. de keus te bouwen a. een garage voor zijn gemeentebussen of b. een overdekt zwembad. Keus, nodig in verband met bestedingsbeperking. Utrecht kiest b., maar móet a. bouwen.

Wij noemden deze drie gebeurtenissen merkwaardig, maar zouden ze liever met alarmerend willen betitelen. Want er blijkt uit, dat ook „ergens” onze democratie niet héél gezond is. In geval 1. spreken wij, als het in een ander land gebeurt, van censuur, in geval 2. van „belemmering van de taak der vrije pers” en in geval 3. van tot het uiterste doorgevoerde bureaucratie of... doodgewone waanzin. Maar... deze dingen gebeuren binnen onze Nederlandse rechtsgemeenschap, nu. Zij dwingen ons, ter dege op onze hoede te zijn, omdat kennelijk nog resten van een opgedrongen dictatoriaal bewind hier en daar smeulen. Of zijn het de eerste verschijnselen van een toekomst-bewind?

Over bestedingsbeperking gesproken: uit verscheidene plaatsen in ons land komen alarmerende berichten over toeneemende werkloosheid. Wegenbouwmaatschappijen schijnen bijzonder zwaar gedupeerd te zijn, gewestelijke arbeidsbureaus melden steeds groter wordende aantal werkzoekenden.

Wij willen hier niet ingaan op de economische zijde van de „bestedingsbeperking”, die men in vooroorlogse jaren ronduit bezuiniging noemde. Over de politieke kanten zullen wij eveneens geen woord zeggen. Maar wel maken wij ons ongerust over het toeneemende getal werklozen. Wij zijn nog niet vergeten de ellende, die het jarenlange nietsdoen tijdens de dertiger jaren over honderdduizenden bracht. Hartgrondig hopen wij dat als de regering meent met alle mogelijke middelen de arbeidsmarkt te verruimen — zoals dit met een mooie uitdrukking heet — zij toch ook een scherp oog zal hebben voor de geestelijke noden van hen, die, zij het slechts tijdelijk, van deze politiek het slachtoffer worden.

En nog eens gesproken over bestedingsbeperking: de staats-

secretaris van O. K. en W. heeft de besturen der jeugdorganisaties meegedeeld, dat de toestand van 's lands financiën hem dwingt met ingang van 1 januari 1958 het subsidie voor de vrije jeugdvorming weer te verminderen.

Dit wil niets anders zeggen, dan dat onze toch al kwijnende jeugdorganisaties hun bescheiden werkzaamheden nog verder moeten inkrampen.

Toen wij de mededeling van O. K. en W. hadden gelezen werd onze aandacht onmiddellijk getrokken door twee andere berichten: a. de Zaandamse politie heeft vier „facebrommers” in beslag genomen, waarmee jongens wedstrijden hielden midden in de stad en b. twee jongens (van 15 en 16 jaar!) beroofden in Amsterdam een 82-jarige vrouw van haar handtas.

Het komt ons voor — maar ja, wij zijn maar mensen en kunnen ons deerlijk vergissen — dat vooral in deze tijd van onmiskenbaar groeiende jeugdmisdadigheid en -baldadigheid het niet gelukkig is, subsidies aan toch al financieel weinig draagkrachtige jeugdorganisaties verder te besnoeien. Maar: men heeft ons al meer verweten, geen zuivere kijk te hebben op economische noodzakelijkheden...

Een opmerkelijk stukje debaat uit „De Linie”, zoals men weet: geheid rooms-katholiek. Het gaat over de onkerkelijkheid. Ene meneer (of mej.) C. K. schrijft: „Laat mij beginnen met de onkerkelijkheid aan te duiden als een geestelijke ondervoeding, een soort bleekneuzerij waarvan het mensenhart het allereerst dupe wordt. (K. heeft het stellig over „geestelijke bleekneuzerij” Red.) De mens van heden hunkert naar de materie, zijn leven wordt er door bepaald. En als de geest en het hart daaronder lijden wordt gezocht naar wat verloren ging, maar men vindt slechts namaak”. (K. zal er wel, met omhooggeslagen ogen, bij hebben gedacht: „Dank u, Heer, dat ik niet ben gelijk dezulken” Red.)

Vlak onder K's diepzinnige ontboezeming schrijft de heer J. S. o.m.: „Van ons die menen dat onkerkelijkheid een verschijnsel buiten de kerk is, en die ons geweten sussen met het kwade geweten van anderen (de onkerkelijken) vraagt u rekenschap... Ik geloof dat we eenvoudig moeten toegeven dat we er niet in slagen de mysteries van Christus te vertolken in begrippen van nu. De christenen van geen enkele tijd zijn er in geslaagd en altijd was er een heimwee naar de volheid van uitdrukking. Maar op het ogenblik is de taal van onze gesprekken en de stijl van ons leven zo ver afgegroefd van de taal en de stijl waarin Christus tot nu toe verkondigd werd dat we geneigd zijn te zeggen, dat Hij in de taal van nu niet meer leeft, en er-

bij denken dat Hij in de taal van tot nu toe niet heeft geleefd”. (En is het nu zo vreemd dat wij dikwijls constateren: met de ene katholiek kan men altijd een vruchtbaar gesprek hebben — vruchtbaar vermoedelijk voor beiden — en met de andere, zelfgenoegzame, nooit? Red.)

Ons bericht (in M. en W. van 29 juni) over een conflict, dat zou zijn uitgebroken in de Orde van Vrijmetselaren onder het Groottoosten der Nederlanden (niet: Loge Groottoosten, gelijk wij schreven), behoeft enige aanvulling en correctie. Er hebben zich niet drie Haagse loges afgescheiden, maar slechts 21 leden, die wel weer drie loges van zeven leden elk hebben gevormd, welke zich tezamen „Grootloge der Nederlanden” noemen. Het motief, waarom deze 21 mensen zich afscheidden zou nooit — volgens een ingewijde informator — kunnen zijn omdat de Orde de „constituties van Anderson uit 1723” zou veronachtzamen, omdat zij „het geloof in God en zijn geopenbaarde wil, en bovendien het geloof in de onsterfelijkheid der ziel als voorwaarde tot toelating van een kandidaat stelt”. Dit blijkt niet uit haar Grondbeginselen.

Het opmerkelijke is, dat onze brieveschrijvende voorlichter, met géén woord ingaat op de citaten, die wij gaven uit een artikel, verschenen in het gedenkboek „Vrijmetselarij 1756 — 1956”. „Iemand die een belangrijke openbare functie” uitoefent en wel zó gewichtig is, dat de redactie-commissie voor dit boek hem om een artikel verzocht, schrijft daarin: „Het geloof dat ik in de vrijmetselarij heb gevonden is dit, dat alle mensen, zonder onderscheid, kinderen van één Vader zijn; dat het dus onze plicht is in ieder hunner een broeder of zuster te zien, tegenover wie het grote gebod der Liefde geldt... En voorts het geloof, dat de plicht, rechtstreeks tegenover de Vader, gebiedt om zich niet tot slaaf te maken van het dierlijk element in ons” enz. Het zou toch heus niet de eerste keer zijn dat de werkelijk in een organisatie levende gedachten niet meer zuiver overeen-

stemden met wat er in haar grondbeginselen is geformuleerd. Maar deze rubriek lijkt ons toch niet de aangewezen plaats voor een diepgaand debat daarover. Trouwens: binnen de Orde lijkt ons een dergelijke discussie beter op haar plaats dan er buiten.

Tragisch is het, dat het „ontwapeningsgesprek” in Londen op een volslagen dood punt schijnt te zijn gekomen. Wij hebben nog nimmer inzage gehad van de geheime instructies, die het Kremlin zijn vertegenwoordigers in Londen heeft meegegeven, maar het zou ons niets verwonderen, als gehele bladzijden alleen maar het woordje „niet” — en dan vet gedrukt — bevatten.

In dat ene woord ligt eigenlijk het gehele wederzijdse wantrouwen uitgedrukt. Want het komt ons te simplistisch voor de Russen alleen maar onwil in de schoenen te schuiven, de engelachtige bedoelingen van Amerikanen, Engelsen en Fransen botweg afwijzend. Ook die Amerikanen, Engelsen en Fransen zijn geen heiligen — hoe men overigens ook over „heiligen” moge denken — en de Russen niet slechts duivels. Het tragische in de situatie is, dat altijd weer blijkt hoe moeizaam mensen elkaar begrijpen, met hoe dikke ideologische pantsers omkleed zij elkaar altijd weer benaderen en hoe zij, bij het geringste teken van misverstaan, hun scherpste stekels opzetten. Als al lieden, die dezelfde taal spreken, elkaars bedoelingen dikwijls verkeerd begrijpen, hoe ver van elkaar verwijderd zijn dan niet mensen, die verschillende talen spreken. „Taalkundig”, maatschappelijk en ideologisch.

Tot slot een ongecommentarieerd bericht. Wij lezen in „De Maasbode”: tijdens een opinie-onderzoek in Oostenrijk is gebleken, dat 83 van de 100 ondervraagden de wens uitten, de rk-kerk moet zich niet bemoeien met de politieke partijen. Slechts zeven procent wenste dit wel. Tien procent gaf kennelijk geen mening. Dus: slechts één op de veertien Oostenrijkers voelt iets voor politieke partijen, die door de rk-kerk worden beïnvloed.

SEPTEMBER

Nog eenmaal door de weide,
nu bijna waterdiep,
ruisend voort schrijden,
badend in gras gezwiep;

en binnen, door horregazen,
nachtwind voelen, de koeien
horen ademen en grazen
of zachtjes bonkend stoeien;

nog eenmaal een teruggekeerde
stem en verwaide taal
van een reeds tot mest verteerde vriend,
nog eenmaal.

Leo Vroman: Uit „Uit slaapwandelen”, uitgave N.V. Em. Querido's Uitgeverij, Amsterdam - 1957.

Europese Integratie (I)

Op 25 maart 1957 werden te Rome door de vertegenwoordigers van zes Europese staten, België, de Duitse Bondsrepubliek, Frankrijk, Italië, Luxemburg en Nederland, twee verdragen getekend: het verdrag tot instelling van een *Europese Economische Gemeenschap*, kortweg genoemd „Euromarkt”, en het verdrag tot instelling van een *Europese Gemeenschap voor de Atoomenergie*, kortweg genoemd „Euratom”.

Hiermede heeft Europa een nieuwe stap gezet in een ontwikkelingsgang, die zijn aanvang nam op 5 mei 1949, toen de ministers van tien Europese staten te Londen het *Statuut van de Raad van Europa* tekenden. Deze tien landen waren België, Denemarken, Frankrijk, Groot-Britannië, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen en Zweden, waarbij zich later nog hebben aangesloten de Duitse Bondsrepubliek, Griekenland, Turkije en IJsland.

Alvorens deze ontwikkelingsgang nader te beschouwen, willen wij eerst een andere reeks van gebeurtenissen vermelden, welke aan de bovengenoemde episode voorafging en deze in belangrijke mate heeft voorbereid en mogelijk gemaakt.

Een van de organen van de Organisatie der Verenigde Naties was de „Economic and Social Council” (ECOSOC) of Economische en Sociale Raad, en deze stelde op zijn vierde zitting in maart 1947 in: de „Economic Commission for Europe” (ECE) of Economische Commissie voor Europa. Het doel van deze commissie was, de economische ontwikkeling van Europa te bestuderen en te coördineren. Dit gebeurde dus nog in de tijd dat Europa in de verarmde en berooide toestand van na de oorlog verkeerde en volkomen lamgeslagen was. Het was dus begrijpelijk, dat de Verenigde Naties een bijzondere commissie in het leven riepen om na te gaan, wat er op economisch gebied aan Europa te doen was. Hoewel er in de verhouding van de Westerse mogendheden met de Sowjet Unie al een merkbare verkoeling was ingetreden, bestond er nog niet die scherpe tegenstelling, die later zoveel onrust zou wekken. In de ECE, waarvan de zetel te Genève werd gevestigd, hadden dan ook niet alleen de vertegenwoordigers zitting van bijna alle West-Europese staten (alleen Spanje en het toen nog bezette gebied van West-Duitsland ontbraken), maar ook de Sowjet Unie en bijna alle staten, die wij thans als „satellietstaten” beschouwen, namen daaraan deel.

Het spreekt vanzelf, dat de ECE al spoedig tot de conclusie kwam, dat de economische toestand van Europa dermate ernstig was, dat zeer uitzonderlijke maatregelen nodig zouden zijn om dit gebied weer op peil te brengen.

In deze sombere omstandigheden kreeg Europa echter weer een hoopvol perspectief, toen op 5 juni 1947 George Marshall zijn befaamde rede uitsprak aan de Harvard University, waarbij hij het Amerikaanse aanbod tot steunverlening aan Europa bekend maakte. Zeer spoedig daarna, op 12 juli 1947, sloten zich zestien Europese staten op de conferentie te Parijs bij de „European Recovery Program” (ERP) of het Europese Herstel Programma aan. Deze staten waren België, Denemarken, Frankrijk, Griekenland, Groot-Britannië, Ierland, Italië, Luxemburg, Noorwegen, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Turkije, IJsland, Zweden en Zwitserland, terwijl later na verkrijging der soevereiniteit de Duitse Bondsrepubliek zich als zeventiende lid hierbij voegde. De uitvoering van het „Marshall-Plan” eiste een Europese organisatie, die de distributie van de Marshall-goederen ter hand zou nemen en daarbij als „tegenspeler” moest fun-

geren van het Amerikaanse bureau, de „Economic Coöperation Administration” (ECA). Op de tweede conferentie van de ERP op 16 april 1948 richtten de zestien deelnemers de „Organization for European Economic Coöperation” (OEEC) of Organisatie voor Europese Economische Samenwerking op. Deze economische ontwikkeling leidde dus tot een internationale organisatie, waarin de Europese staten, die in hun lange verleden vaak in gewapende conflicten met elkander waren geweest maar nog veel vaker elkaar met economische middelen hadden gedwarsboomd, nu door hun eigen nood gedwongen waren om onder controle van de Verenigde Staten van Amerika zich met elkaar te verstaan over een eerlijke en billijke verdeling van de Marshall-goederen.

Zoals de Harvard Speech van George Marshall een schok van vreugde door Europa had doen gaan, zo onderging Europa een schok van schrik en ontzetting, toen in februari 1948 Tsjecho-Slowakije onder de druk van de Sowjet-Russische bezetting een communistisch regime moest aanvaarden. Europa beseftte toen, dat het militair onmachtig was en dat in Oost-Europa een strijdkracht stond, waartegen het zich niet zou kunnen verdedigen. Evenals de schok van juni 1947 leidde tot een economische samenwerking, evenzo maakte de schok van februari 1948 de krachten vrij voor een militaire samenwerking.

Op 17 maart 1948 reeds sloten vijf Europese staten, België, Frankrijk, Groot-Britannië, Luxemburg en Nederland, het Pact van Brussel, waardoor een defensieve unie tot stand kwam, welke bekend stond als de „Western Union”.

Deze Western Union is een internationale instelling, die een hoogst merkwaardige functie in de recente Europese historie heeft vervuld. Zij verloor haar betekenis als defensief militair bondgenootschap immers nauwelijks een jaar na haar oprichting. Immers, op 4 april 1949 werd te Washington gevormd de „North Atlantic Treaty Organization” (NATO) of Noord Atlantische Verdrag Organisatie. Deze was eveneens een militaire defensieve organisatie, doch van veel ruimer strekking, want hieraan namen deel twee niet-europese mogendheden, Canada en de Verenigde Staten van Amerika, voorts de vijf landen van het Pact van Brussel, en bovendien Denemarken, Italië, Noorwegen, Portugal en IJsland, terwijl later nog toetraden Griekenland, Turkije en de Duitse Bondsrepubliek. Men kan dus zeggen, dat de Western Union in de NATO „opging” en geen rol van betekenis meer speelde. Doch in het ene jaar van haar zelfstandig bestaan heeft zij zich op een onverwachte wijze verdienstelijk gemaakt voor Europa. En ruim vijf jaar later behoefde zij maar door Anthony Eden uit haar sluimering te worden gewekt om een tweede dienst aan Europa te bewijzen.

In de jaren 1947, 1948 en 1949 gewenden de Europese naties er dus aan om in internationale organisaties tot een politieke samenwerking te komen. Zulke organisaties hebben echter twee grote bezwaren; ten eerste blijft elke staat *souverein* en dus niet alleen gerechtigd om, als hem dat zint, de samenwerking weer te beëindigen of met opzegging van het verdrag te dreigen, maar ook slechts gebonden aan besluiten, die met *eenstemmigheid* worden genomen zodat de internationale organisatie lamgelegd kan worden door de tegenwerking van één lid, dat de totstandkoming van een eenstemmig besluit verijdelt; en ten tweede betekent het werk van een internationale organisatie onvermijdelijk, dat er een stuk nationaal regeringswerk aan het uitsluitende beleid van de verantwoordelijke minister is ont-

trokken en dus niet meer aan de nationale parlementaire controle onderworpen is, hetgeen niet meer of minder wil zeggen dan een *bedreiging van de democratie*: Uiteraard kunnen de nationale parlementen achteraf wel het werk van de organisatie beoordelen en aan het nationale belang toetsen, doch in geval van een afwijzende kritiek hebben zij slechts de keuze tussen het besluit om het verdrag op te zeggen en het besluit om zich in arren moede maar neer te leggen bij de gang van zaken.

Al verdient de ontwikkeling der Europese politiek naar nauwere samenwerking dus aan de ene kant alle waardering, zij houdt buitengewoon grote gevaren in. Misschien kan zij naar een Europese eenheid leiden, doch dit *kan* een eenheid zijn, waarin de democratie slechts schijn is. De veiligheidsklep mag dan zijn, dat elke soevereine staat zich eigenmachtig kan onttrekken aan een eenheid, als deze geen ware democratie meer is; doch dat betekent dan weer, dat die eenheid ook maar een schijnbare eenheid is, nog afgezien van de vraag of, waar de democratie ontbreekt, een bepaald recht nog wel kan worden uitgeoefend.

De Europese Beweging, een geheel particuliere organisatie, heeft dan ook altijd een *federale* integratie van Europa voorgestaan: een politieke vorm, waarbij elke deelnemende staat een gedeelte van zijn soevereine macht afstaat aan een hoger gezag, dat verantwoordelijk zou zijn aan een Europees parlement. En waar niet de eenstemmigheidsregel geldt maar de meerderheid van stemmen tot een geldig besluit leidt. De internationale organisaties vormen dus voor de Europese Beweging wel aanknopingspunten om een werkelijke federale ontwikkeling te bevorderen, doch boden haar geen zekerheid, dat een democratische eenheid van Europa op til was. Toen op het Internationale Congres van de Europese Beweging, dat op 8 mei 1948 te Den Haag werd gehouden, een resolutie was aangenomen, waarbij het bijeenroepen van een „Europese Assemblée” werd geëist, stonden de organisatoren van dat Congres voor de taak om te tonen, dat deze resolutie niet maar een idealistisch gebaar was doch dat die eis ook voor verwezenlijking vatbaar was. Zij zonden een memorandum naar de Western Union, welke organisatie hierdoor werd ingeschakeld en haar eerste dienst aan de Europese eenheid bewees. Men had het geluk, dat de Permanente Commissie, die het orgaan voor politieke consultatie van de vijf deelnemende staten was, daarop aan de Consultatieve Raad – welke bestond uit de vijf ministers van buitenlandse zaken – adviseerde om een „Comité d'Etudes” in te stellen, dat de mogelijkheid van een Europese Federatie moest onderzoeken. Bij het onderzoek van dit studie-comité, dat ingevolge voormeld advies werd ingesteld, kwam de scherpe tegenstelling tussen de Britse en de Continentale opvatting aan het licht. De Britse idee van een „Raad”, waarvan de leden door de deelnemende Regeringen worden aangewezen, laat uiteraard de soevereiniteit van de nationale staten volkomen intact en heeft niets van een federatie; geheel tegenovergesteld hieraan was de Continentale gedachte van een door en uit de Europese volkeren gekozen parlement. Tegen alle verwachtingen in kwam men toch tot een compromis waarin de Britse opvatting wel het zwaarste accent had: een „Raad van Europa”, bestaande uit een „Comité van Ministers”, waarin van elk land de Minister van Buitenlandse Zaken zitting heeft, en een „Consultatieve Assemblée”, waarvan de leden – voor de verschillende landen in een bepaalde verhouding – worden aangewezen volgens een procedure, die elke staat zelf mag bepalen. In deze Raad ligt het zwaartepunt bij het Comité van Ministers, die vrij zijn om de „aanbevelingen” van de Assemblée te aanvaarden of te verwerpen.

Mr. F. DOELEMAN
(Wordt vervolgd)

Kunstmatige inseminatie bij de mens

Nota van Humanistisch Verbond aan leden Tweede Kamer

Het dagelijks Bestuur van het H.V. heeft zich met een nota over dit onderwerp tot de leden van de Tweede Kamer gewend. In dit stuk worden de voorlopige conclusies van het dagelijks bestuur over de kunstmatige bevruchting van een gehuwde, of ongehuwde vrouw met het sperma van een derde bekende, of (vooral) onbekende man uitvoerig besproken.

Uitgebreid wordt ingegaan op de medisch-psychologische aspecten en geconcludeerd wordt tot de wenselijkheid van nauwkeurig, deskundig en veelzijdig onderzoek in al die gevallen waar de toepassing van de kunstmatige inseminatie aan de orde komt. Het is nodig dat de donor (d.i. de verstrekker van het sperma) uitgebreid onderzocht wordt: is hij gezond, hoe zijn de geestelijke capaciteiten waarover hij beschikt, hoe ligt de erfelijkheid.

Ook de psychologie van de betrokken vrouw vraagt uitgebreide aandacht. Vooral wanneer een ongehuwde vrouw een kind verlangt! Waarom is zij niet gehuwd, waarom wil zij een kind, hoe staat zij tegenover de man. Dit alles is van grote betekenis voor het toekomstige kind, dat op kunstmatige wijze in de wereld gebracht zal worden.

Ook dient men zich af te vragen hoe de man in het kinderloze huwelijk zijn eigen impotentie en kunstmatige bevruchting verwerkt: hij im-

mers wordt de wettelijke vader en de feitelijke opvoeder van het kind.

De nota stelt vast dat de kunstmatige inseminatie slechts in zeer bijzondere gevallen een aanvaardbare oplossing voor de kinderloze vrouw, gehuwd, of ongehuwd vormt.

Juridisch is de k.i.d. (kunstmatige inseminatie door donor) iets totaal nieuws. Aan de wetigheid van het kind dat met instemming van de man verwekt wordt, behoeft niet getwijfeld te worden (art. 305 B.W. zegt: het kind, hetwelk staande het huwelijk is geboren of verwekt, heeft de man tot vader.)

Wanneer de k.i.d. buiten medeweten van de man is geschied, kan men niet van overspel spreken, omdat er geen „vleselijke gemeenschap” heeft plaats gehad. Hoogstens zou men van buitensporigheid kunnen spreken, welke ook nu een grond voor scheiding van tafel en bed is. Zeer ingewikkeld is de vraag of hierbij van verduistering van staat gesproken kan worden. De juristen van deze nota beantwoorden deze vraag ontkennend: de echtgenoot moet aangifte van het kind doen bij de burgerlijke stand ongeacht of dit door hem of op een andere wijze verwekt is. Meer wordt van hem niet gevraagd.

Wat het ethisch aspect betreft, stelt de nota vast dat er geen reden is aan te nemen dat iemand die k.i.d. toepast daarbij een slechte ge-

zindheid heeft. Het is geen overspel en ook al is de k.i.d. niet natuurlijk, daarom is zij nog niet verwerpelijk op deze grond: er zijn meer onnatuurlijke dingen en verrichtingen, die zedelijk aanvaardbaar zijn. Deze passus eindigt met de opmerking dat niet in te zien is dat door de toepassing van k.i.d. de waardigheid en de zedelijkheid van de mens onder alle omstandigheden te kort wordt gedaan.

De conclusie volgt tenslotte in de woorden van de nota zelf:

Ondanks eventuele medisch-psychologische bezwaren is er toch geen reden om kunstmatige inseminatie met donorsperma zonder meer af te wijzen. Het overwegen van alle omstandigheden kan er toe leiden, dat in bepaalde gevallen de vraag of de toepassing van kunstmatige inseminatie met donorsperma aanvaardbaar is, bevestigend beantwoord kan worden.

Tegenover de mening, dat het gewenst zou zijn nieuwe strafrechtelijke bepalingen uit te vaardigen tegen hen die medewerken aan de toepassing van kunstmatige inseminatie met donorsperma, dient gesteld te worden, dat dusdanige – algemene – maatregelen tegen k.i.d. ongewenst zijn, dat voorshands generlei bepalingen nodig lijken, en eventueel te treffen regelingen terzake van de k.i.d. slechts zouden mogen omvatten:

- verplichting tot registratie, onder omschrijving van onder welke omstandigheden en aan wie inzage van de geregistreerde gegevens zal kunnen worden gegeven;
- waarborgen om lichtvaardige toepassing van k.i.d. te voorkomen.

S.

Vrouwen van de straat

De prostitutie is een verschijnsel waarbij wij allen op de een of andere manier betrokken zijn. Daarmee bedoel ik niet, dat we in iedere brave huisvader een heimelijk bezoeker van duistere gelegenheden moeten zien, maar wel, dat veel mensen in hun beoordeling van de prostitutie iets neerleggen van hun eigen, onverwerkte seksuele problemen. Er zijn nogal wat mannen, die het graag willen doen voorkomen alsof ze „als man van de wereld” bijzonder goed op de hoogte zijn van alles wat met prostitutie samenhangt. Er zijn ook vrouwen, die achter een openlijk, medelijdend of verachtend oordeel een zekere nieuwsgierigheid verbergen naar de vraag hoe de prostituee er toch in slaagt, zoveel mannen tot zich te trekken. De figuur van de prostituee „doet” het meestal wel in een roman, op het toneel of in een filmscenario. Zij behoort tot de vaste stoffering van iedere grote stad en de bewoners zijn met haar verschijning vertrouwd, maar eigenlijk kent niemand haar. Juist onze neiging onze eigen onverwerkte problemen in de beoordeling te laten meespelen, belet ons haar te zien zoals zij werkelijk is. En toch, wanneer wij ernst willen maken met de bestrijding van de prostitutie, zullen wij de mensen die haar bedrijven, moeten kennen zoals zij werkelijk zijn.

Van deze gedachte is de Britse Sociaal Biologische Raad uitgegaan bij de studie over de gewone straatprostitutie in Londen, welke onder leiding van deze Raad is uitgevoerd. Een niet met name genoemde medewerkster van de Raad heeft een onderzoek ingesteld naar de wijze van leven en de opvattingen van deze prostituees. Haar bevindingen heeft zij verwerkt in het boek „Women of the streets” dat onder verantwoordelijkheid van de Raad is uitgegeven (London, Secker and Warburg 1955).

Het bijzondere van dit boek is, dat de onder-

zoekster zonder vooroordeel de mens in de prostitutie heeft trachten te benaderen. Gemoraliseerd zult u er niet in vinden maar het is ook geen dor-zakelijke opsomming van feiten en cijfers geworden. Uit iedere bladzij is voelbaar, dat de onderzoekster een eerlijke belangstelling heeft (zonder ooit in een soort sentimenteel geweeklaag te vervallen) voor de mens die de prostitutie is. Een mens, die net als ieder ander, een opvatting heeft over haar werk en haar positie in de samenleving, die gevoelens van schaamte en hunkering naar liefde kent.

Het bleek niet zo eenvoudig met de meisjes in contact te komen. Oorspronkelijk was de onderzoekster van de gedachte uitgegaan, dat zij, om een vruchtbaar contact te kunnen leggen, „als gelijke onder de gelijken” moest gaan. Zij kleepte zich dus als een prostituee en nam op daarvoor geldende uren plaats op de bekende bankjes in de plantsoenen. Hier deed zij al direct een leerzame ervaring op. Zij die menen, dat er een soort fluidum van een mens uitgaat, waardoor de anderen dadelijk voelen van welke soort hij is, vergissen zich. Eenmaal als prostituee gekleed, werd de onderzoekster ook als zodanig behandeld. Zij kreeg al direct uitnodigingen van heren die van de diensten van een prostituee wel gebruik wilden maken. Hierdoor werd bevestigd hetgeen de meisjes haar later vertelden, n.l. dat het typische prostitutie-uitendelk dienst doet als een soort uniform, waaraan te zien is, dat de prostituee in functie en dus beschikbaar is.

De meisjes zelf bleken helemaal niet zo gesteld te zijn op dat uiterlijk, zij verschaffen het zich niet omdat ze het mooi vinden, maar omdat het onmisbaar is voor de uitoefening van haar beroep. Wanneer de onderzoekster haar bezocht op tijden waarop zij niet in functie waren zaten ze er vaak heel anders uit.

Hoewel het dus voor de onderzoekster zeer wel mogelijk bleek, als gelijke onder de gelijke te gaan, leverde deze methode haar toch geen contact met de prostituees op. Om de eenvoudige reden dat de meisjes tijdens de uitoefening van haar beroep niet gestoord wisten te worden. Dat kan gemis aan cliënten en dus van de verdiensten betekenen. Toen heeft de onderzoekster maar besloten er openlijk voor uit te komen wie zij was. Zij ving de meisjes op als zij het gerechtsgebouw verlieten nadat zij veroordeeld waren wegens „tippelen” en vertelde eerlijk wat haar bedoelingen waren. Vrijwel zonder uitzondering hebben deze meisjes haar welwillend te woord gestaan en gaven ze blijk van waardering voor het doel van de onderzoekster. Het beroep van de gewone straatprostitutie is vrij zwaar, concludeert de onderzoekster. Het vergt vaak uren staan voordat men een cliënt heeft, vooral wanneer de prostituee al wat ouder is. De conjunctuur heeft een grote invloed; in tijden van economische bloei heeft ook de prostitutie het beter. De meeste van deze meisjes onderwerpen zich aan strenge regeldmaat. Er zijn vaste uren voor de uitoefening van het beroep en de meesten gunnen zich ook een vaste avond vrijaf. Dit is merkwaardig wanneer men bedenkt dat veel prostituees als reden waarom zij juist dit beroep kozen, opgeven dat zij zich in de strenge discipline van de normale arbeid in loondienst niet kunnen schikken. Er zijn de eeuwige moeilijkheden een geschikte kamer te vinden. Volgens de termen van de Engelse wet is men al gauw strafbaar als bordeelhouder. De kamerverhuurders eisen daarom hoge sleuteldgelden. Zijn die betaald dan wordt de kamer vaak al gauw weer door de verhuurder opgezegd onder het voorwendsel dat hij niet wist wat zich daar zou afspelen. En daarna eist hij van een volgende prostituee opnieuw sleuteldgeld.

Er zijn de moeilijkheden met de politie. Het „tippelen” is strafbaar, maar men krijgt niet

(Vervolg op pag. 6)

Een brief van Niccolo Machiavelli aan Francesco Vattori

Ik ben buiten...

's Morgens, als het licht wordt, sta ik op en ga naar een van mijn bossen, dat ik laat rooien, blijf daar een paar uur om het werk van de vorige dag te inspecteren en breng mijn tijd door met de houthakkers, die altijd narigheden hebben, of zij zelf of hun bureu...

... Uit het bos gekomen ga ik naar een bron en vandaar naar een van mijn jachthutten. Ik heb een boek bij me, een Dante, een Petrarca of een minder groot dichter, Tibullus, Ovidius of zo iemand. Ik lees over hun hartstochten en hun liefdes en ik denk terug aan mijn eigen liefdesgeschiedenissen en ik vermei me een tijd in de herinneringen.

Daarop ga ik naar de herberg aan de weg: Ik praat met voorbijgangers, vraag naar nieuws uit hun streek, leer veel en let op de verscheidenheid van smaken en op de verschillende gezichten der mensen. Inmiddels is het tijd om te eten en ik eet met mijn familie het voedsel, dat deze arme bodem en dit bescheiden erfdeel op kan brengen.

Na de maaltijd ga ik terug naar de herberg waar ik meestal de waard, een slager, een molenaar en twee metselaars aantref. In hun gezelschap vermaak ik me de hele dag met kaarten en triktrak spelen. Duizend keer komt er ruzie en de beledigingen en scheldwoorden vliegen over en weer. Meestal gaat het maar over een halve cent en toch kan men ons geschreeuw tot in San Casciano horen. En zo zwelgend in dit luizige gedoe houd ik de schimmel van mijn hersens af en geef ik lucht aan mijn woede tegen het arglistige noodlot, blij zo aan lager wal te zijn geraakt, omdat ik hoop dat het lot zich daar nog eens over zal schamen.

Als de avond valt ga ik naar huis terug en betreed mijn studeerkamer; en op de drempel leg ik mijn daagse kleren af, vol modder en vuiligheid, en trek kostelijke staatsie-

kleren aan; en zo keurig aangedaan ga ik de hoven van de mensen uit de oudheid binnen, waar ik - liefderijk ontvangen - mij voed met het voedsel dat echt voor mij bestemd is en waarvoor ik geboren ben. Ik schaam mij niet met hen te spreken en hun te vragen naar de motieven van hun daden en zij antwoorden mij, op menselijke wijze en vier uur lang voel ik geen ergenis, vergeet alle zorgen, ik ben niet bang voor de armoede en de dood heeft geen verschrikking voor mij; ik ga geheel in deze mensen op. En waar er, zoals Dante zegt, geen wetenschap bestaat zonder dat men onthoudt wat men geleerd heeft, heb ik opgeschreven wat ik heb bijeengegaaard aan schatten uit hun gesprekken en ik heb een pamflet samengesteld met de naam: Over vorstendommen, waarin ik, zo diep als ik kan, onderduik in de gedachten over dit onderwerp, nagaand wat vorstendommen zijn, hoeveel soorten er zijn, hoe zij worden gewonnen, hoe behouden, waarom geronnen. En als er iets van mijn gekrabbel je ooit behaagd heeft, dan moet dit stuk je plezier doen; en een vorst, vooral een nieuwe, zou het van voordeel kunnen zijn...

... Als het boek gelezen is, zal men inzien, dat de vijftien jaar, die ik besteed heb aan de studie van de staatkunde niet verdroomd of verspeeld zijn. Iedereen zal blij zijn zijn voordeel te kunnen doen met iemand, die veel ervaring heeft opgedaan, ten koste van anderen. Verder mag er aan mijn trouw niet getwijfeld worden; ik ben altijd trouw geweest en ik voel geen roeping nu te leren hoe die trouw gebroken moet worden; en hij die drie-en-veertig jaar - en zo oud ben ik - trouw en eerlijk is geweest kan vermoedelijk zijn aard niet meer veranderen; en mijn armoede getuigt van mijn trouw en eerlijkheid. Wees gelukkig.

10 december 1513.



Werkkamer van Niccolo Machiavelli

Machiavelli

Het boek *De Vorst*, dat in het begin van de 16e eeuw in Italië geschreven werd door Niccolo Machiavelli, is beroemd en berucht gebleven tot in onze dagen. Machiavellisme is een begrip geworden, een begrip van a-moreel handelen van een staatsman, als het belang van het land dat eist. M.a.w. de regeerder is niet, als de gewone mens, in zijn regeermethoden, gebonden aan de zedelijke normen. Bedrog, list, geweld zijn in bepaalde gevallen, geoorloofd. Na dit boek hebben vele vorsten, - de bekendste onder hen Frederik de Grote van Pruisen, - zich beijverd om de stelling van Machiavelli te bestrijden, maar nog meer vorsten hebben de lessen goed geleerd en „het doel heiligt de middelen” in hun vaan geschreven. Zonder in te gaan op het beruchte boek of de problemen; velen hebben de indruk, dat die Machiavelli een soort woeste, zedeloze, wilde man is geweest, die een nihilistisch en onzedelijk boek heeft geschreven, een theoretische schrijvende Mussolini. Niets is minder waar. Machiavelli was een groot geschiedschrijver, een in vele opzichten typische kamergeleerde en een idealist. Om de eerste en zo wijdverbreide indruk van Machiavelli enigszins weg te wisselen volgt hier de vertaling van een van zijn brieven. Dat de bedoeling van het publiceren van deze vertaling niet is een lans breken voor het machiavellisme, behoeft wel geen betoog.

Jung: De Werkelijkheid van de ziel

C. G. Jung „De werkelijkheid van de ziel”
L. J. Veen's Uitg. Mij. N.V. Amsterdam,
zonder datum.

Deze bundel bevat een vertaling van „Die Wirklichkeit der Seele”, een reeks opstellen van Jung uit de jaren 1930-1933 (de herkomst van hoofdstuk IX blijft duister). Men vindt hier o.a. beschouwingen over Joyce, Picasso, Paracelsus en Freud. Voorts over de (toen) hedendaagse psychologie, droomanalyse, leven en dood en over het ontstaan der persoonlijkheid. Het is hier de plaats niet Jung's kracht en zwakte te bespreken, maar ik kan niet laten hier op de ongelijke waarde van zijn geschriften te wijzen. Het opstel over Joyce is sprankelend en origineel, dat over Paracelsus fraai en zeer knap, de beschouwing over Picasso daarentegen is schematisch en weinig zeggend, terwijl de bespreking van Freud dermate emotioneel geladen is met een mengsel van zoet en bitter, dat het mij alleen maar een onaangename nasmaak gelaten heeft.

Het opstel over de droom-analyse is kortweg meesterlijk, maar in dat over ziel en dood vindt men naast elkaar boeiend-verhelderende en zwemmerig-duistere passages. Ook de opstellen over de (toen) moderne psychologie hebben m.i. weinig aantrekkelijks.

De bundel wordt besloten met essays van leerlingen: Hugo Rosenthal, Emma Jung en W. M. Kraneveldt. Drukfouten komen zelfs in de inhoudsopgave voor.

Dr. V. W. D. Schenk



Landdag van Socrates: kunst, kritiek, moraal

Op 25 juni van dit jaar was het precies een eeuw geleden, dat in Parijs een bundel gedichten verscheen, die sindsdien wereldnaam heeft verworven. Ik bedoel de bundel „Fleurs du mal” van Charles Baudelaire. In juli 1857 besloot het Openbaar Ministerie dit boek als onzedelijk te vervolgen. Op 20 augustus 1857 kwam de zaak voor. De finesses zijn niet bekend, aangezien de processtukken verloren zijn gegaan. Maar het vonnis is uiteraard wel bekend. Weliswaar achtte de rechtbank de „bedelging van de godsdienstige zedelijkheid” niet bewezen, maar niettemin vonden de edelachtbare heren sommige gedichten zinneprikkend, kwetsend voor het fatsoen en niet vrij van obscene en onzedelijke voorstellingen en woorden. De auteur kreeg een boete van 300 francs, die later verminderd werd tot 50.

Op 3 mei 1949 heeft het Hof van Cassatie het vonnis na meer dan negentig jaar vernietigd, o.a. op grond van de overweging, dat de

bedoeling van de auteur om te kwetsen, niet bewezen was en integendeel zijn bedoeling om niet-te-kwetsen uit bepaalde handelingen kon worden afgeleid. Zo heeft dan de Franse Justitie zelf een vonnis herzien, dat uiteraard sinds lang veel bezwarender was voor haar, dan voor Baudelaire.

En ziehier, per anekdote, het hele, altijd actuele vraagstuk van de kunst, de kritiek, de moraal in volle omvang aanwezig. Weliswaar is het in Nederland de laatste tijd opmerkelijk stil, maar de periode van het verbod van Allerzielen, het protest tegen naaktfiguren, het in beslag nemen van bepaalde boeken is nog een recent verleden en waarschijnlijk geen voltooid verleden. Ruimer gesteld, luidt het probleem zó: heeft de overheid een bepaalde verantwoordelijkheid ten aanzien van de kunst, en omgekeerd: heeft de kunst een duidelijke, ook sociaal-ethisch te waarden plaats in de samenleving? Of anders geformuleerd: is de kunst-

naar in het gelukkige bezit van een absolute vrijheid; zo ja, wat zijn daarvan de consequenties; zo nee, waar liggen dan de begrenzingen?

Het is niet zeker, dat de humanist vanuit zijn beginsel kan komen tot een duidelijke, voor iedere andere humanist aanvaardbare opvatting inzake deze problemen. Maar wel is het zeker, dat ze tot de allerbelangrijkste horen van een levende cultuur, aangezien de verantwoordelijkheid van de mens er in velerlei opzicht ten allernauwste bij betrokken is. Er is over dit alles veel te zeggen. Misschien zal ik dat ook doen, maar dan toch eerst in Amersfoort, op zondag 13 oktober.

GARMT STUIVELING

Landdag 13 oktober

Onderwerp: Kunst, kritiek, moraal.

Spreker: Prof. Dr. G. Stuiveling

Plaats: Amersfoort

Kosten: f 4.50 inclusief lunch (f 2.50 zonder lunch). Voor donateurs en contribuanten resp f 2.50 en f 0.50.

Aanmelden: Secretariaat Humanistische Stichting Socrates, Oudegracht 152, Utrecht.

Vrouwen van de straat

(Slot van pag. 4)

het gevoel dat daardoor het kwaad de kop wordt ingedrukt.

De onderzoekster heeft de indruk, dat de prostituee die uit „het leven” wil, er uit kan komen. Er zijn genoeg instellingen die haar willen en kunnen helpen. Zij blijft er in, omdat zij dit wenst. Maar waarom wenst zij dan dit toch niet zo gemakkelijke beroep? Bij het onderzoek naar deze vraag heeft de schrijfster een ontwikkeling doorgemaakt, welke ongetwijfeld velen zullen doormaken, die zich verdiepen in het leven van a-sociale en misdadige mensen. Van de vraag: hoe werd die vrouw een prostituee, belande de schrijfster bij de vraag: hoe komt het eigenlijk dat zoveel andere vrouwen dat niet zijn? Want wie zich gaat verdiepen in de levensgeschiedenis van de ontwrichte mens, gaat vaak zoveel begrijpen, dat hij zich in verwondering afvraagt: waaraan heb ik het eigenlijk te danken dat ik op een ander punt ben uitgekomen?

Om het antwoord te vinden heeft de onderzoekster de levensgeschiedenis van een aantal van deze meisjes nagegaan. In bijna al deze geschiedenissen springt één ding naar voren: de breuk op jonge leeftijd al, met het ouderlijk huis. Het meisje voelt zich thuis niet opgenomen. De moeder is b.v. jong gestorven, of de moeder heeft haar dochter eigenlijk nooit kunnen aanvaarden, of er was een eeuwig dronken

vader of een stiefmoeder met wie het niet ging. Zo is het meisje naar Londen gekomen en daar is ze blijven hangen doordat er geen banden met „thuis” meer waren. M.a.w.: het meisje is door allerlei opvoedingsfouten gevoelsmatig niet opgenomen in een maatschappelijke orde, welke door de meeste mensen als vanzelfsprekend wordt aanvaard. Zij voelt zich meer thuis in de wereld van andere op drift geraakten, dan in de normale wereld. Daarom wil ze er ook niet uit.

In de inleiding van het boek wordt gezegd: geen strafwet zal de prostitutie ooit kunnen doen verdwijnen. Alleen gelukkige gezinnen kunnen dat.

W e zouden u graag nog meer vertellen van dit lezenswaardige boek, maar we moeten het hierbij laten. Het boek geeft geen sleutel tot de opheffing van de prostitutie. Het is slechts een eerste begin van een studie van dit onderwerp. Maar wij wilden dit boek signaleren om de voortreffelijke geest die het ademt. Om de wijze waarop hier een groep buiten de gewone maatschappelijke orde levende mensen is benaderd; van mens tot mens op voet van gelijkwaardigheid. De enige wijze waarvan, naar onze mening, op de duur uitkomst kan worden verwacht.

MR. H. SINGER-DEKKER

Wetenschap en levensbeschouwing

Op zaterdag en zondag 5 en 6 oktober wordt door ons hoofdbestuurslid dr. D. H. Prins in de Internationale School voor Wijsbegeerte te Amersfoort een cursus gehouden over het onderwerp: Wetenschap en levensbeschouwing.

Het doel van de cursus is over de verschillende betekenissen van het begrip „waarheid” tot grotere klaarheid te komen. Daarbij komen allerlei vragen aan de orde. Wat moet ik beginnen met die bijna algemeen menselijke neiging om de eigen levenswaarheid algemeen geldig te verklaren? Is er zo iets mogelijk als een wetenschappelijke levensbeschouwing? Zo ja, in welke zin? Welke rol kan de kennis van de natuur, de kennis van de mens, de kennis van de

samenleving spelen bij het zoeken naar een levensbeschouwing? Hoe is het innige verband, dat er zijn kan tussen waarheden die in een waarachtige overtuiging vorm hebben gekregen, en het gehele levenspatroon, het doen en laten van degene die deze overtuiging heeft, te begrijpen? Zijn levenswaarheden bewijsbaar? En als afsluitende vraag: Hoe behoort de verhouding te zijn tussen mensengroepen van principieel verschillende overtuiging? Een tolerantie, ja, maar is tolerantie voldoende? Is niet iets meer dan dat mogelijk?

Het cursusgeld bedraagt voor niet-leden f 6.25; met pension f 8.75. Opgeven Internationale School voor Wijsbegeerte, Dodeweg 8, Amersfoort.

Lezingen voor de Vara

22 september, 10 uur: Prof. dr. J. J. Fahrenfort over „De humanist en de rassenkwestie”.

29 september, 9.45 uur: Prof. dr. T. T. Ten Have over: „Verval niet toegestaan”.

6 oktober, 9.45 uur: dr. J. P. van Praag over „Het dak en de zuilen”.

In het komende winterseizoen zullen alle uitzendingen in de rubriek Geestelijk Leven weer van 9.45-10 uur plaats vinden.

BONTON

Voor natuurgetrouwe weergave van Uw gramfoonplaten leveren wij een verantwoorde combinatie van platenspeler, versterker en luidspreker(s) v.a. f 350,- met aansluiting voor draadomroep.

Kasten en meubelen worden volgens Uw ontwerp en onze aanwijzingen gemaakt door vakbekwame meubelmakers.

Prijzen op aanvraag, bij voorkeur schriftelijk, aan: BONTON, Rudolf Agricolastraat 4, Amsterdam-W. Tel. 714605.

IK denk er ZO over

Discriminatie naar overtuiging

Mens en Wereld van 13 juli 1957 publiceert op de eerste pagina een zwaar torsend artikel onder bovenstaande titel, waarin lelijke dingen worden gezegd over het feit, dat de socialistische wethoudster van Financiën en de socialistische fractievoorzitter in de Gemeenteraad van Rotterdam hebben gepleit voor een zekere vergoeding voor de gemeentelijke lijkschouwing bij crematie. Het artikel neemt geen stelling tussen cremeren en begraven, maar acht het „verontrustend, dat de Gemeenteraad van de tweede stad des lands, zelfs zonder oppositie van betekenis, de menselijke gelijkwaardigheid in een hoek heeft gedrukt. Een gruwelijke ongelijkheid, naar aanleiding van verschil in overtuiging; een ongelijkheid, door niets gemotiveerd!”

Superlatieven genoeg!

Indien de schrijver, de heer Ss, de moeite had genomen het raadsverslag te lezen, dan zou hij ook als hij niet geweten had welk pleidooi dezelfde nu zo sterk berispte socialistische raadsleden vroeger voor de gelijkwaardigheid der crematie hebben geleverd, gezien hebben, dat in Rotterdam alleen maar sprake was van de vaststelling van het juiste bedrag voor werkzaamheden door de politie-dokter verricht. Een motie van socialistische zijde heeft immers elke gedachte van discriminatie ten aanzien van de crematie uit de verordening gehaald! Het is niet aardig, dat de heer Ss dit niet vermeldde.

Dat bij crematie lijkschouwing verplicht is, is een gevolg van deze speciale vorm van lijk-

bezorging, waar bij twijfel aan de doodsoorzaak opgraving van het lijk niet meer mogelijk is. Deze verplichte lijkschouwing is dus niet een concessie aan landgenoten, die bezwaren hadden tegen de crematie. Bij crematie moet de kist worden verzegeld door een gemeentelijke lijkschouwer. Ook dat is geen plagerij van hen, die crematie boven begraven verkiezen. De identiteit van de overledene moet vaststaan. De as biedt – in tegenstelling met het opgraven van een lijk – geen mogelijkheid tot latere identificering. Men zou zuiver zake-lijk kunnen redeneren over het feit of een retributie van f 10,- voor de lijkschouwing en f 10,- voor het verzegelen (zelfs het door de heer Ss genoemde bedrag was onjuist!!) redelijk was. En dan beoordeelde hij het advies van de Landelijke Huisartsen Vereniging.

Mr. H. WILLEMSE

De heer Willemse dwingt mij, tot mijn spijt, terug te komen op een onverkwikkelijke geschiedenis. Het was mij volkomen bekend, dat de Rotterdamse raad een door de heer Willemse ingediend amendement heeft aangenomen (ik neem tenminste aan dat de heer Willemse, schrijvende over een „motie”, dat amendement bedoelt). De bedoeling van dat amendement was, de discriminatie uit het voorstel van B. en W. weg te nemen. Een schone bedoeling. Maar daags na de desbetreffende raadsvergadering schreef de Nieuwe Rotterdamse Courant, dat „het wegnemen van de

discriminatie op deze manier meer schijn dan werkelijkheid” was. En dat is naar mijn mening nog niet eens de scherpste formulering die men aan zijn oordeel over het amendement kan geven.

Volgens het amendement zouden lijkschouw in geval van crematie en die in geval van begraving gelijk worden gesteld; in beide gevallen zou f 10,- verschuldigd zijn. In beide gevallen zou ook f 10,- voor verzegeling van de lijkst moeten worden betaald.

Weg discriminatie, denkt nu de heer Willemse. Maar men bedenke, dat in geval van crematie gemeentelijke lijkschouw door de wet wordt geëist. In andere gevallen is gemeentelijke lijkschouw zeer zeldzaam. Juist door dit verschil hielp het amendement-Willemse de discriminatie niet de wereld uit.

Moet dan de gemeente de kosten van de bij crematie wettelijk voorgeschreven gemeentelijke lijkschouw zonder vergoeding dragen? Ja, zo zou het moeten zijn; gelijk de gemeente ook aanzienlijke kosten draagt, verbonden aan begraven, kosten die lang niet volledig in de vorm van een retributie worden verhaald.

Beide wijzen van lijkbezorging, begraven en cremeren, brengen kosten voor de gemeente mee. Er is geen enkele reden om in het ene geval de nabestaanden die kosten te laten vergoeden, terwijl in het andere geval de gemeente die kosten voor een aanzienlijk deel voor haar eigen rekening neemt. Maar zelfs al was dit laatste niet het geval, dan zou het in het algemeen nog geen pas geven, een bijzondere door de wet voor het geval van crematie voorgeschreven verrichting door de nabestaanden te laten betalen; want de keus tussen begraven en cremeren is een zaak van overtuiging en niet een willekeurige keus gelijk b.v. die tussen een huwelijksvoltrekking met of zonder loper.

Over het amendement-Willemse heb ik in eerste instantie gezweven, omdat het uit een oogpunt van wegnemen van discriminatie een wassen neus en daarom dus voor de zaak zelf niet van wezenlijke betekenis was.

Ss.

Humanistisch Verbond en pacifisten

Wat is de bedoeling van de redactie van Mens en Wereld met het plaatsen van een citaat uit Prof. Polaks „Hoopvolle Toekomstperspectieven” (M. en W. 17 aug.) dat een aanval op het pacifisme bevat? Wordt het pacifisme door het Hum. Verbond bestreden?

Het citaat is echter „volstrekt irrealistisch,” omdat het uitgaat van een „absoluut” pacifisme, dat vrijwel niet bestaat. Er zal wel een zéér klein aantal mensen bestaan, die hiertoe gerekend mogen worden en die moeten dan bij de godsdienstige pacifisten worden gezocht; wie echter de geschriften van „Kerk en Vrede” en van de internationale „Fellowship of Reconciliation” kent, weet dat deze voor zover mij bekend alle van niet absolutistisch gezichtspunt uitgaan.

De algemene pacifistische beweging doet dat evenmin. Wie bv. het handboek van de Gewaltloosheid bestudeert en voor Nederland de geschriften van B. de Ligt en „Bevrijding” van Clara Meijer Wichmann (Uitgave Van Loghum Slaterus) zal hiervan spoedig worden overtuigd. Ook Gandhi was zeker geen absoluut pacifist, hoewel men van hem vele citaten zou kunnen geven, die in deze richting schijnen te wijzen. Herhaaldelijk heeft hij betoogd, dat indien er geen keus zou bestaan dan tussen slavernij en gewelddadig verzet, hij dit laatste zou verkiezen en aanbevelen.

Max Weber heeft de begrippen gezintheids- en verantwoordelijkheidsethiek ingevoerd. Deze zijn echter voortdurend met elkaar in spanning,

zoals bijv. bij Gandhi wel heel duidelijk is te zien. Maar zelfs de meest doorgewinterde „realpolitiker” zal niet zonder gezintheidsmotieven oordelen, tenzij hij een barbaar wezen zou. Want van een „barbaar” mag men aannemen, dat hij daaraan nog niet toe was, tenzij in primitieve vormen, die meer met angst dan met gezintheid te maken hadden.

Indien men spreekt van „Chamberlains pacifisme” is men wel zeer „irrealistisch” en eveneens wanneer men veronderstelt, dat in een deel der wereld het pacifisme zich effectief zou kunnen verbreiden zonder dat dit elders in enige mate zou doorwerken. Dit is bovendien zeer... pessimistisch.

De redactie van Mens en Wereld heeft prof. Polak geen dienst bewezen met het overnemen van dit zwakke citaat. De door mij zeer gewaardeerde schrijver had een betere verdiend. Had de redactie niet beter gedaan door ronduit een artikel te schrijven tegen het pacifisme en een humanistisch pacifist de gelegenheid te geven daartegen zijn standpunt uiteen te zetten?

J. B. MEIJER

(Uit het feit dat in M. en W. van 17 aug. een citaat van prof. Polak, met een anti-ontwapeningstrekkende werd opgenomen, behoeft en mag de conclusie niet getrokken worden dat het pacifisme door het H.V. bestreden wordt. Het citaat, gelukkig of niet, zal instemming en ontstemming wekken, zal tot nadenken aanzetten en daarom werd het opgenomen. Red.)

Adresveranderingen

U kunt de administratie veel werk besparen, door bij verhuizing tijdig uw adreswijziging op te geven aan het Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht.

Leden-abonnees in AMSTERDAM kunnen hun adresverandering opgeven aan de Ledenadministratie Amsterdam, Rooseveltlaan 143 II, Amsterdam-Z.

MENS EN WERELD

verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: dr. H. Bonger.

Redactiesecretaris: H. P. Danz, Schieweg 87c, Rotterdam, Telefoon: 80641.

Administratie, abonnementen en advertenties: Oudegracht 152, Utrecht. Telefoon: 10163. Postgiro 304960, t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht.

Advertentietarieven op aanvraag. Kleine advertenties: f 0,20 per woord. Abonnementsprijs: voor leden van het Humanistisch Verbond f 3,50 p. jaar, voor niet-leden f 6,—. Buitenland f 6,50. Losse nummers: f 0,25.

Plant uw appelboompje

„Al wist ik dat morgen de wereld verging, dan zou ik vandaag nog mijn appelboompje planten.”

Deze uitspraak van Maarten Luther kwam me in de gedachte toen ik op 10 augustus j.l. huiswaarts keerde na het bezoek aan de Internationale School voor Wijsbegeerte te Amersfoort. En naast de vele andere uitingen van enthousiasme en vertrouwen die wij daar hoorden, zou ik ook *dit* sterke en moedige woord nog willen laten klinken in de oren van jongeren en óók ouderen, wie vaak de moed in de schoenen zinkt door de spanning van de tijd waarin wij moeten leven en werken voor een onzekere toekomst. De Zomerschool 1957 ligt weer achter de ruim 60 deelnemers en deelnemers uit alle hoeken van Nederland. Hoewel helaas het bericht omtrent een dodelijk verkeersongeval aan een familielid van een der gasten overkomen een schaduw wierp over de laatste ochtendbijeenkomst, geloof ik toch dat ieder die deze week meemaakte gesterkt en van nieuw enthousiasme vervuld huiswaarts ging.

Wij hoorden menig boeiend betoog van de verschillende inleiders en de onderlinge discussies waren leerrijk en verhelderend, vooral ook omdat hierbij gelegenheid bestond voor jongeren en ouderen tot kennismaking en uitwisseling van elkanders standpunten en meningen.

Zelf gestimuleerd door al het gedurende deze week gehoorde en genotene om de levens-taak met frisse energie weer op te nemen, wens ik jongere en oudere humanisten de moed toe om hun appelboompjes te blijven planten en zo voor de toekomst van de mensheid een schone en vruchtdragende boomgaard te helpen scheppen, waarin het goed is te werken en te leven.

Tot de volgende Zomerschool!!
AMSTERDAM.

TINE GIMPEL

Een overzicht van wat er aan studies op het gebied van het humanisme is verschenen, kunt U vinden in

Bibliografie van het Humanisme

samengesteld door
Dr. Kwee Swan Liat

In acht hoofdstukken zijn de studies systematisch gerangschikt; een alfabetisch register vergemakkelijkt het gebruik van deze bibliografie.

Prijs f 3,90

Te bestellen bij Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht.
Tel. 10163, postgiro 304960.

Laagontwikkelde gebieden

Over dit belangwekkende en actuele onderwerp is een rapport uitgebracht door de Commissie Mens en Maatschappij van het Humanistisch Verbond

Prijs 25 cent

Bestellingen te richten aan:
Centraal Bureau Humanistisch Verbond,
Oudegracht 152, Utrecht,
Postgiro 304960, Telefoon 10163

Geboren:

ALEXANDER

zoon resp. broertje van Hr. en Mevr. Schabracq
en Inez en Marc.

Amsterdam, 10 sept. '57, Aalsmeerweg 81 II.

Dame, 36 jr. I.G. z.z.g.g. als

Huishoudster

bij heer, 1 kind g. bezw.

Br. onder no. sept. 2, bur. v. d. blad.

KALENDER 1958

De humanistische weekkalender 1958, die zijn waarde niet alleen ontleent aan de fraaie uitvoering maar ook aan de opgenomen citaten (gekozen door H. G. Cannegieter) is reeds verkrijgbaar bij de gemeenschappen en bij het

CENTRAAL BUREAU
HUMANISTISCH VERBOND,
Oudegracht 152, Utrecht. Tel. 030-10163,
postgiro 304960.

PRIJS: f 2,50

Bestelt tijdig!

De kerkelijke zorgen voor hun wezen door
het instandhouden van weeshuizen etc.

Buiten-kerkelijke zorgen voor hun wezen
door zich aan te sluiten bij de

WEEZENKAS

Vereniging op de grondslag
van het beginsel:

„Opvoeding zonder geloofsdogma”

Inlichtingen omtrent het lidmaatschap
bij de Secretaris W. DE HAAS,
Adm. de Ruyterweg 234, Amsterdam-W

Twee belangrijke

uitgaven

van het

Humanistisch Verbond

Humanisme en Rede

Inhoud:

J. P. VAN PRAAG

T. T. TEN HAVE

ALBERT DAAN

LIBBE VAN DER WAL

H. J. BLACKHAM

H. BONGER

Inleiding

Rationeel humanisme

Het begrip rede

De draagkracht van de rede

De toets der rede

Verdraagzaamheid en rede

Prijs f 2,25

Modern Humanisme

door Dr. J. P. VAN PRAAG

Overdruk uit Scientia, deel I, hoofdstuk III

Prijs f 1,75

Deze uitgaven kunt U bestellen door storting of overschrijving van de verschuldigde kosten
op girorekening 30 49 60 t.n.v. Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht, tel. 10163

Adverteer in „Mens en Wereld”

Tarieven op aanvraag — Kleine advertenties: f 0,20 per woord
Administratie Humanistisch Verbond - Oudegracht 152, Utrecht - Tel. 030-10163